

על חברות ציבוריות מוטלת כיום חובת דיווח הנוגעת לסיכונים סביבתיים בפעילותן. בתמונה - אזור הסיטי ברמת גן, מקום המצאה של הבורסה לניירות ערך | צילום: יהודית גרעין-כל ©

אחריות תאגידית - בין אסדרה מחייבת לעצמית

ענת מוסנקו

מנהלת רשת העמיתים ותחום אחריות סביבתית, מעלה
Anat@maala.org.il

את המשק, לעתים לפני האסדרה. בעקבות המשבר הכלכלי וההאטה של השנים האחרונות, התחזקה ההבנה שכדי שעסקים יהפכו לאמינים יותר ולגשימים יותר, ויבינו בצורה טובה יותר את לקוחותיהם, עליהם להיות שקופים ולדווח על השפעותיהם בצורה שלא הייתה קיימת בעבר. הבנה זו מובילה את העסקים להתאים את עצמם ולנצל במה זו במגוון רב של פעילויותיהם העסקיות, החל משמירה על קשר ישיר ובלתי אמצעי עם כלל האנשים המושפעים מפעילות התאגיד, ועד שימוש בה ככלי שיווקי ייעודי המתאים לאוכלוסיות ספציפיות. מגמת הפתיחות והמגע הישיר יאפשרו לעסק את הגמישות הנדרשת לו להתמודד מול שינויים צפויים וכך לנהל את סיכונים ואת עסקיו בצורה טובה יותר.

בעידן הנוכחי של שקיפות הולכת וגוברת, הן במגזר הציבורי הן במגזר הפרטי, בעלי עסקים מבינים שמה שלא ייחשף ביוזמתם - ייחשף שלא ביוזמתם, ושעדיף להיות אלה שייזמו את הצגת המידע וישלטו בה. אחת מתוצאות מגמה זו היא עלייה במספר החברות המפרסמות מדי שנה דו"חות אחריות תאגידית, הן בעולם הן בישראל. כיום מפרסמות מעל 20 חברות ישראליות דו"חות אחריות תאגידית.

מעלה הוא ארגון המונה כ־130 עסקים עמיתים, ופועל לחולל שינוי בתחום האחריות התאגידית בישראל. כחלק מהניהול המקצועי של התחום ומניהול הביצועים החברתיים-סביבתיים, מדורגות חברות רבות בעולם בדירוגים אתיים שונים לפי מדדים של אחריות תאגידית. אחד מהדירוגים האלה הוא דירוג מעלה, הפועל משנת 2003, ופונה לכ־350 החברות הגדולות במשק, ציבוריות ופרטיות גם יחד. אין חובה להשתתף בדירוג, אך הוא טומן בחובו יתרונות למשתתפים.

דירוג כולל 100 שאלות בתחומים שונים של אחריות

אחריות תאגידית היא דרך לניהול חברות, הצוברת תאוצה בשנים האחרונות. בעבר התייחסו חברות לאחריותן כלפי הסביבה כאל עול שנכפה עליהן לקיימו, לרוב במסגרת הוראות החוק. בעשור האחרון בעולם, ובשנים האחרונות גם בארץ, המגזר העסקי לא רואה בנושא הסביבתי רק מעמסה הנובעת מציות לחוק, אלא הזדמנות למנוף עסקי המביא תועלת.

אנו נמצאים כיום בתקופה שיש בה אסדרה (רגולציה) גוברת בכל הנוגע לתחומי האחריות התאגידית. בין הוראות החוק התקפות או המצויות בקנה ניתן לציין את השינוי לתקנות ניירות ערך, המחייב לשלב דיווח סביבתי בדיווח חברות לרשות ניירות ערך; את חוק האריזות המטיל אחריות על יצרנים ויבואנים לאסוף את פסולת האריזות של מוצריהם; את היוזמה להצעת חוק המחייבת חברות ממשלתיות לפרסם דו"חות אחריות תאגידית - דו"חות חוץ-חשבונאיים הנוגעים להתנהלותה של החברה בתחומי האחריות התאגידית.

יחד עם זאת, מהמגמות העולות בעולם ומהידע המצוי בידינו לגבי ישראל, ניתן לומר כי את הפעולות המשמעותיות ביותר מבצעות החברות מרצון, כחלק מהאסדרה העצמית שלהן (self mandatory regulation). במקרים רבים נעשה הדבר באמצעות שיתוף פעולה בין כמה חברות באותו מגזר (כגון: עקרונות המשווה לסינון השקעות במגזר הפיננסי, שחתומים עליהם כמה מהמוסדות הפיננסיים הגדולים בעולם. העקרונות מחייבים אותם לבחון היבטים סביבתיים וחברתיים בבואם לממן פרויקטים שונים; הנחיות - שאינן מעוגנות בחקיקה - לשימוש אחראי במים בתעשיית ייצור המשקאות; ועוד). חברות מובילות בניהול האחריות התאגידית (יוניליוור, נייקי, פרוקטר אנד גמבל ועוד) מציבות לעצמן פעמים רבות יעדים שאפתניים ביותר בנושאי קיימות, הרבה מעבר למה שמחייבת החקיקה, ומושכות אחריותן

באסטרטגיה העסקית והארגונית של העסק. אנו מעריכים כי בעשור הקרוב תהיה קפיצת מדרגה נוספת, וכי הוא טומן בחובו שינויים רבים בדרך שבה פועלים עסקים. תועלת עסקית עתידה לבוא בד בבד עם תועלת חברתית. דרישות העולות מלקוחות, מארגוני מגזר שלישי וגם מעובדי החברה וממשקיעים, מחייבות את העסקים להתנהל בצורה אתית תוך אחריות לחברה ולסביבה שהם פועלים בה. זיהוי נכון של כיוונים אלה והיערכות טובה של החברה לקראתם, תאפשר לעסקים ליצור את "קפיצת המדרגה" של הדור הבא. עסקים שלא יערכו לכך, יישארו מאחור.

תאגידי, החל מאיכות הסביבה, דרך תרומה לקהילה וכלה במבנה הדיסקוריון. בעקבות מילוי שאלון הדירוג, המחייב איסוף וניתוח של נתונים מכל אגפי החברה, מתקבל מאגר מידע על השקעותיה של החברה בתחומים השונים של האחריות התאגידי, ובתחומים מסוימים - גם על החזר התשואות. החברות מוצגות בדירוג של פלטינה, זהב וכסף.

אנו במעלה מבחינים כי בעשור האחרון האחריות התאגידי כבר אינה אוסף של פעולות חברתיות מקריות. היא נתפסת כסדרה של פעולות ותכניות המתכננות היטב בתחומי החברה, הסביבה והאתיקה, שיש להן יעדים ומטרות ברורים המשתלבים

דיווח תאגידי בנושאי איכות סביבה הולך ותופס מקום מרכזי בזירה העסקית העולמית - בין אם מכוח חובה שבדין ובין אם כמהלך וולונטרי מצד חברות המבקשות לשפר את תדמיתן ואת מיקומן התחרותי. אף על פי שקיים מאז ומעולם קושי מובנה בזיהוי, באפיון ובכימות סיכונים סביבתיים, הכלים המקצועיים העומדים כיום לרשותם של תאגידיים לצורך זה טובים מאי פעם. במקביל, עומדים לרשותו של הציבור מנגנוני שקיפות ומאגרי מידע המאפשרים גישה לנתונים והצלבתם לשם העברת ביקורת על התאגידיים המדווחים.

בדין הישראלי, לצד ההרחבה הניכרת בהיקף אחריותם של תאגידיים ומנהליהם לנזקים סביבתיים, חובת הדיווח בנושאי סביבה הולכת ותופסת מקום כחובה עצמאית של התאגידי על פי חוק - הן כלפי הרשויות המפקחות הן כלפי ציבור בעלי העניין. חוק אוויר נקי התשס"ח-2008, שנכנס לתוקף בינואר השנה, הוא

דיווח תאגידי בנושאי איכות סביבה - האם ראוי להרחיב את חובת הדיווח?

רות דגן* ורותם ארנרייך

מחלקת איכות סביבה ושינוי אקלים, הרצוג פוקס נאמן, עורכי דין
*daganr@hfn.co.il

דו"חות אחריות תאגידי - בשנים האחרונות גוברת מגמת פרסום דו"חות אלו על-ידי החברות הגדולות במשק

